

Terenti Graneli: Selections

Translated by

Ketevan Chkheidze,
Mari Manvelishvili,
and
Edward Robert Raupp

Second Edition

The University of Georgia
Publishing House
Tbilisi
2022

ტერენტი გრანელი:

რჩეული ლექსები

მთარგმნელები

ქეთევან ჩხეიძე,
მარი მანველიშვილი,
და

ედუარდ რობერტ რაუპი

მეორე გამოცემა

საქართველოს უნივერსიტეტის
გამომცემლობა
თბილისი
2022

TERENTI GRANELI: SELECTIONS

Copyright © 2022 by The University of Georgia Publishing House

Copyright © 2022 by K. Chkheidze, M. Manvelishvili, and E. R. Raupp

All rights reserved. Except for use in any review, the reproduction or use of this work in whole or in part in any form by any electronic, mechanical, or other means, now known or hereafter invented, including xerography, photocopying, and recording, or in any information storage or retrieval system, is forbidden without the prior written permission of the authors:

Translators:

Ketevan Chkheidze

Mari Manvelishvili

Edward Robert Raupp

Editor

Marina Zhghenti

Cover Illustration by

Radish Tordia

Apple Blossom in Glass.

2000. Oil on canvas. 60x40

Technical Editor and Designer

Julieta Andguladze

Printed in the Republic of Georgia.

Published by

The University of Georgia Publishing House

77 Kostava Street, Tbilisi, Republic of Georgia

ISBN: 979-9941-9708-9-4

თმარენტი გრანელი: რჩეული ლექსები

საავტორო უფლება © 2022 საქართველოს უნივერსიტეტის გამომცემლობა
საავტორო უფლება © 2022 ქ. ჩხეიძე, მ. მანველიშვილი და ე. რ. რაუპი.

ყველა უფლება დაცულია. ამ ნაწარმოების სრულად ან ნაწილობრივ რეპროდუცირება ან გამოყენება ნებისმიერი ფორმით ნებისმიერი ელექტრონული, მექანიკური ან სხვა საშუალებებით, ქსეროგრაფიის, ფოტოკოპირების და/ან ჩანერის ჩათვლით, ან ნებისმიერი ინფორმაციის საშუალებით აკრძალულია ავტორების წინასწარი წერილობითი ნებართვის გარეშე.

მთარგმნელები:

ქეთევან ჩხეიძე
მარი მანველიშვილი
ედუარდ რობერტ რაუპი

რედაქტორი

მარინა ჟღენტი

ყლის ილუსტრაცია

რადიშ თორდია
ვაშლის ყვავილი ჭიქაში.
2000. ტილო, ზეთი. 60x40

ტექნიკური რედაქტორი და დიზაინერი

ჯულიეტა ანდლულაძე

დაბეჭდილია საქართველოში.

გამოიცა

საქართველოს უნივერსიტეტის გამომცემლობის მიერ
საქართველო, თბილისი, კოსტავას ქ. 77

ISBN: 979-9941-9708-9-4

To the memory of Terenti Graneli (1898 – 1934).

"I know the time will come and everyone will understand me."

Little, warm grain am I, the smallest piece of the universe.

Terenti Graneli

ვეძღვნით ტერენტი გრანელის (1898 – 1934) ხსოვნას.

„ვიცი, პოეზია დიდი და ყოველთვის გაბრუნდება“

„შეცდომას, თბილისი მარცხად, სამყაროს უმცირესი ნაწილი ვარ.“

ტერენტი გრანი

Acknowledgements

We gratefully acknowledge the contributions of those who helped us to locate sources of information about the life of Terenti Graneli, discern the deeper meanings of his writings, and help in other ways to make this book possible. Although the translators take full responsibility for any errors of commission or omission, the following persons provided valuable assistance in this work:

Revaz Mishveladze, Laureate of the prestigious Rustaveli Award and himself a distinguished scholar of the works and life of Terenti Graneli, gave us factual material and inspiration for this book. We are grateful for his Foreword.

Professors of History Tamaz Beradze, Manana Sanadze, and Giuli Alasania offer to the reader a perspective of the tumultuous first third of the Twentieth Century, during which Terenti Graneli lived and wrote. In particular, Dr. Sanadze, President of the University of Georgia gave of herself generously and cheerfully to see this work through to its completion.

Also at the University of Georgia, we want to thank Tsira Chikvaidze, Konstantine Topuria and Avto Prangulashvili, who did the layout and artwork of the first edition; and Irina Bagaeva, who translated the historical section and helped with the editorial review.

Paata Chkheidze, former Professor of English Language and Literature at Gori State University and an eminent translator of English works into Georgian, provided valuable advice on the theory and practice of the process of translation.

Ketevan Chkheidze is a graduate of the Faculty of English Language and Literature of Gori State University. She is a teacher of English and a tutor of Georgian to native English speakers. She now lives and works in Tbilisi as Procurement Specialist at Georgian Water and Power.

Manana Aslanishvili-Chkheidze, Director of University Libraries at Gori State Teaching University, found and provided to us sources of the works of Terenti Graneli. Zurab Chkhikvadze, Dean of the Department of Foreign Languages at Gori State University, was a constant friend and supporter of this project. She studied Georgian language, literature and history at Gori Pedagogical Institute, graduating in 1978.

Mari Manvelishvili is a graduate of the Faculty of English Language and Literature of Gori State University. Mari is an interpreter, translator, analyst in Tbilisi

Dr. Soso Tsotniashvili, former Vice Rector of Tskhinvali State University, gave us important insights that aided in remaining faithful to the concept.

And it was Tea Sakvarelidze who first suggested that we look carefully at the verses of Terenti Graneli. For that, we will be ever grateful.

To all of these extraordinary people, and to those who helped in so many ways, Many thanks!

წინათქმა

გვინდა მადლიერება გამოვხატოთ მათ მიმართ, ვინც დაგვეხმარა წყაროების მოძიებაში ტერენტი გრანელის ცხოვრების შესახებ, მისი ნაწერების სიღრმისეული მნიშვნელობის ამოცნობაში და ამ წიგნის იდეის განხორციელებაში. მთარგმნელები სრულ პასუხისმგებლობას იღებენ ნებისმიერ შესაძლო შეცდომაზე. ამ ადამიანებმა ღირებული წვლილი შეიტანეს სამუშაოს შესრულებაში და ფასდაუდებელი დახმარება გაგვინდეს.

ტერენტი გრანელის წიგნის იდეით შთაგვაგონა, ფაქტობრივი მასალა მოგვანოდა და წინასიტყვაობა მოამზადა რუსთაველის პრემიის ლაურეატმა და თავად ტერენტი გრანელის შემოქმედებისა და ცხოვრების გამორჩეულმა მკვლევარმა რევან მიშველაძემ.

წინამდებარე წიგნში ისტორიკოსები თამაზ ბერაძე, მანანა სანაძე და გიული ალასანია მკითხველს სთავაზობენ მეოცე საუკუნის მღელვარე პირველი მესამედის ასპექტებს, როდესაც ცხოვრობდა და მოღვაწეობდა ტერენტი გრანელი. კერძოდ, საქართველოს უნივერსიტეტის პრეზიდენტმა, დოქტორმა მანანა სანაძემ, გულუხვად გაგვიზიარა ცოდნა და არ დაიშურა დრო სამუშაოს ბოლომდე მისაყვანად.

ასევე გვინდა მადლობა გადავუხადოთ საქართველოს უნივერსიტეტის კოლექტივს, ცირა ჩიკვაძეს, რექტორს კონსტანტინე თოფურიას, ასევე ავთო ფრანგულაშვილს, რომლებმაც იზრუნეს პირველი გამოცემის შიდა დიზაინსა და ყდაზე, ირინა ბაგაევას, რომელმაც თარგმნა ისტორიული ნაწილი და დაეხმარა სარედაქციო პროცესს;

პაატა ჩხეიძეს, გორის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ინგლისური ენისა და ლიტერატურის ყოფილ პროფესორს და ინგლისური ნაწარმოებების გამოჩენილ მთარგმნელს ქართულად, ღირებული რჩევებისათვის თარგმანის პროცესში.

ქეთევან ჩხეიძეს, გორის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ინგლისური ენისა და ლიტერატურის ფაკულტეტის კურსდამთავრებულს. ის არის ინგლისური ენის სპეციალისტი და ქართული ენის მასწავლებელი ინგლისურენოვანი სტუდენტებისთვის. ის ახლა ცხოვრობს და მუშაობს თბილისში, არისშესყიდვების სპეციალისტი ჯორჯიან უოთერენდ ფაუნდში.

გორის სახელმწიფო სასწავლო უნივერსიტეტის საუნივერსიტეტო ბიბლიოთეკების დირექტორს მანანა ასლანიშვილ-ჩხეიძეს, ვინც მოიძია და მოგვანოდა წყაროები ტერენტი გრანელის შემოქმედების შესახებ. ამ პროექტის მუდმივი მეგობარი და მხარდამჭერი იყო გორის სახელმწიფო უნივერსიტეტის უცხო ენების კათედრის დეკანი ზურაბ ჩხიკვაძე. იგი სწავლობდა ქართულ ენას, ლიტერატურასა და ისტორიას გორის პედაგოგიურ ინსტიტუტში, რომელიც დაამთავრა 1978 წელს.

მარი მანველიშვილს, გორის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ინგლისური ენისა და ლიტერატურის ფაკულტეტის კურსდამთავრებულს. მარი არის თარგმანი, მთარგმნელი და ანალიტიკოსი თბილისში.

დოქტორ სოსო ცოტნიაშვილს, ცხინვალის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ყოფილ პრორექტორს, მან მოგვანოდა მნიშვნელოვანი შეხედულებები, რაც დაგვეხმარა მთავარი იდეის შენარჩუნებაში.

თეა საყვარელიძეს, რომელმაც შემოგვთავაზა სიღრმისეულად გაცნობილი ტერენტი გრანელის ლექსებს, რისთვისაც მუდამ მადლიერი ვიქნებით.

ყველა ამ არაჩვეულებრივ ადამიანს დიდ მადლობას ვუხდით გაწეული დახმარებისა და მხარდაჭერისათვის!

Contents

Foreword	12
Introduction	14
Georgia in the Early 20 th Century	22
My life is a poem	31
After death	32
Poet prisoner	36
Spring evening	38
Forever shining	38
I'm burned with my own flame	40
This day	40
Wandering without aim	42
To Vano Sarajishvili	44
Thoughts to Tzaghveri	46
High Heaven!	46
From village to Tbilisi	48
My fate	48
8 th of June	50
Rainy day	52
My thoughts	52
A sad light appeared	54
Thoughts fly	54
The time for flowers	56
These thoughts will go away	56
Waiting for you	58
The sky is clouded	58
Mystery	60
Two dear sisters	62
Today I destroyed yesterday's thoughts	62
You will light up	64
Night came so clear	64
Old thoughts	66
Innocent tears	66

სარჩევი

წინასიტყვაობა	13
შესავალი	18
საქართველო 20-ე საუკუნის დასაწყისში	26
აქ ყვავილებიც მოიპოვება	31
სიკვდილის შემდეგ	33
პოეტი პატიმარი	37
გაზაფხულის საღამო	39
მარადისობის ლაჟვარდები	39
დამწვა საკუთარ აღმა	41
ეს დღე	41
უმიმზო ხეტიალი	43
ვანო სარაჯიშვილს	45
ფიქრები წაღვერში	47
მაღალი ცაო, ისევ შენ...	47
სოფლიდან თბილისი	49
ჩემი ბედი	49
8 ივნისია, ცხელა	51
წვიმიანი დღე	53
ჩემი ფიქრები მხოლოდ შენ მოგდევს	53
მწუხარე შუქი ჩნდება	55
ქრიან ფიქრები, თეთრი და შავი	55
დადგა სეზონი ყვავილის	57
ეს ფიქრი წავა ოცნების იქით	57
შენს მოლოდინში	59
ცა იღრუბლება, მოდის...	59
მისტერია	61
ძვირფას დებს	63
დღეს გუშინდელი ფიქრი დავშაღე	63
ალბათ მოვა დრო...	65
მოვიდა დამე ასე აშკარა	65
ძველი ფიქრები ისევ დგებიან	67
უმანკო ცრემლი დამეცა...	67

You	68
Me	68
Dear Beethoven	68
<i>Memento mori</i>	70
Drops of blood from the heart	72
My silence goes on until today	74
Father	74
You can see a few flowers in the garden	74
I loved one	76
The windstorm has already finished	76
Nobody comes and I understand	76
White thoughts	78
The Translators	80
References	82

შენ	69
მე	69
დღესაც ვიგონებ ძვირფას ბეთხოვენს	69
<i>Memento mori</i>	71
გულიდან სისხლის წვეთები	73
ჩემი დუმილი	75
მამა	75
მოსჩანს ბაღში ყვავილები ცოტა	75
მიყვარდა ერთი, დავტოვე იგიც	77
უკვე გათავდა გუგუნი ქარის	77
არავინ მოდის...	77
თეთრი ფიქრები სადღაც მიდიან...	79
მთარგმნელები	81
გამოყენებული ლიტერატურა	82

Foreword

The life, full of sorrow and distress, and marvelous verses of the great Georgian poet Terenti Graneli have long broken the chains of forgetting and negligence.

More and more people are sharing the sad and painful perceptions of the author. Refined, elegant versification, stirring and emotive charges, the cosmic outlook, poetry that is on the verge of prayer, and the whisper that distinguishes Terenti – make him, 70 years after his death, confidant for those whose free minds have overcome time and space.

Therefore, the interest of the modern American poet Edward Robert Raupp in the works of Terenti Graneli seems only natural.

The professor, an author who arrived in Georgia with a noble mission, has studied Georgian in a strikingly short time span and, rejecting outdated methods, with the assistance of Georgian scholars Ketevan Chkheidze and Mari Manvelishvili, translated Terenti Graneli's works directly from the original.

Dear Reader, you have the translated verses at hand.

When you start reading them, you'll make sure that Dr. E. R. Raupp has succeeded not only in conveying the basic concepts, ideas, and messages very closely but has preserved the melody, the unique simplicity of artistic images and the reasoning style that tends to be mystical at times. All the features that make the author of "Memento Mori" distinguished, original, and unique have been transferred into the English version thanks to the commitment of E. R. Raupp and his colleagues.

I'd like to express my gratitude to Dr. Raupp for his lovely efforts to honor the genuine Georgian creator who has been the object of oppression and persecution from the Communist regime and still managed to rise from the ashes.

Revaz Mishveladze
Laureate of the Rustaveli Award

წინასიტყვაობა

დიდი ქართველი პოეტის ტერენტი გრანელის მწუხარებითა და გასაჭირით სავსე ცხოვრებამ და საოცარმა ლექსებმა დიდი ხანია გაწყვითა დავიწყებისა და უყურადღებობის ჯაჭვები.

სულ უფრო მეტი ადამიანი იზიარებს ავტორის სევდიან და ტკივილიან აღქმებს. დახვეწილი, ელევანტური ვერსიფიკაცია, აღმაფრთოვანებული და ემოციური მუხტი, კოსმიური მსოფლმხედველობა და პოეზია, სავსე ლოცვითა და ჩურჩულით, გამოარჩევს ტერენტის, მისი გარდაცვალებიდან 70 წლის შემდეგაც კი, – აქცევს მას შემოქმედად, ვინც ნდობით და თავისუფალი გონებით დაძლია დრო და სივრცე.

ასე რომ, თანამედროვე ამერიკელი პოეტის, ედუარდ რობერტ რაუპის ინტერესი ტერენტი გრანელის შემოქმედების მიმართ ბუნებრივია.

პროფესორმა, საქართველოში მშვიდობის მისიით ჩამოსულმა ავტორმა, საოცრად მოკლე დროში შეისწავლა ქართული და ახლებური მეთოდებით, ქართველ მეცნიერის ქეთევან ჩხეიძისა და მარი მანველიშვილის დახმარებით, პირდაპირ ორიგინალიდან თარგმნა ტერენტი გრანელის ნაწარმოებები.

ძვირფასო მკითხველო, თქვენს ხელთაა ინგლისურ ენაზე თარგმნილი ტერენტი გრანელის რჩეული ლექსები.

როდესაც კითხვას დაიწყებთ, დარწმუნდებით, რომ დოქტორმა ე. რ. რაუპმა მოახერხა არა მხოლოდ ძირითადი ცნებების, იდეებისა და გზავნილების დეტალურად გადმოცემა, არამედ შეინარჩუნა მელოდია, მხატვრული გამომსახველობის უნიკალური სიმარტივე და მისტური მსჯელობის სტილი. ყველა ის მახასიათებელი, რაც "Memento Mori"-ს ავტორს გამოირჩეულს, ორიგინალურს და უნიკალურს ხდის, ინგლისურ ვერსიაში გადავიდა ე. რ. რაუპისა და მისი კოლეგების მონდომების წყალობით.

მინდა მაღლობა გადავუხადო დოქტორ რაუპს იმ დიდი ძალისხმევითვის, პატივი ეცა ჭეშმარიტი ქართველი შემოქმედისთვის, რომელიც კომუნიკური რეჟიმის ჩაგვრისა და დევნის ობიექტი იყო და მაინც მოახერხა ფერფლიდან აღდგომა.

რევამ მიშველაძე

რუსთაველის პრემიის ლაურეატი